

دانشکده الهیات و معارف اسلامی (شهید مطهری)

رساله دکتری رشته الهیات و معارف اسلامی

گرایش فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان

ترور و عملیات استشهادی از منظر فقه و حقوق بشر

استاد راهنما

حجة الاسلام و المسلمین آقای عبدالکریم عبداللّهی نژاد

استاد مشاور

آقای دکتر عباسعلی سلطانی

نگارش

رمضان عباسپور مقدم

بهار ۱۳۹۰

دو

تقدیم به:

« محضر رسول اکرم (صلی الله علیه وآله و سلم) هادی بشریت به سعادت ابدی»،

«امیرالمومنین، علی (علیه السلام) شهید محراب»،

«ارواح متعالی شهدای ترور و شهیدان عملیات شهادت طلبانه».

قدردانی:

اکنون که به یاری خالق منان و عنایات ائمه معصومین، (علیهم السّلام) رساله دکتری خود

را به پایان می‌برم، بدین وسیله از هدایت‌های استادِ راهنما محترم

حجّة الاسلام والمسلمین آقای عبدالکریم عبداللّهی نژاد

واستادمشاور گرانقدر

آقای دکتر عباسعلی سلطانی

و

استادان محترم گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشکده الهیات

که از کرامات اخلاقی و فضائل علمی ایشان حظّ وافر را برده و در پدیدآوری و اصلاحات طرح اوئیّه

و غنی‌سازی این اثر نکات ارزشمندی را یادآور شدند تشکر کرده و همچنین از تمامی اساتید گرانمایه‌ای که

در دوره دکتری افتخار شاگردی در محضرشان را داشته‌ام، و مسئولان محترم کتابخانه و واحد رایانه

مدرسه علمیّه نواب صفوی قدردانی می‌نمایم.

والسّلام

چهار

بسمه تعالی .
مشخصات رساله/پایان نامه تحصیلی دانشجویان .
دانشگاه فردوسی مشهد

عنوان رساله/پایان نامه: ترور و عملیات استشهادی از منظر فقه و حقوق بشر	
نام نویسنده: رمضان عباسپور مقدم	
نام استاد(ان) راهنما: حجة الاسلام عبدالکریم عبداللهمی نژاد	
نام استاد(ان) مشاور: دکتر عباسعلی سلطانی	
دانشکده : دانشکده الهیات و معارف اسلامی (شهید مطهری)	گروه: فقه و مبانی حقوق
رشته تحصیلی:	
تاریخ تصویب:	تاریخ دفاع: ۱۳۹۰/۲/۹
مقطع تحصیلی: دکتری	تعداد صفحات: ۲۹۴
<p>چکیده رساله/پایان نامه :</p> <p>«عملیات استشهادی» و «ترور»، از پدیده‌هایی هستند که امروزه از سوی دولتها، جریانهای سیاسی، رسانه‌ها، پژوهشگران حوزه سیاست، فقه و حقوق، به‌طور اساسی، مورد توجه واقع شده است. .</p> <p>از سوی دیگر، بسیاری از دشمنان و حتی مسلمانان از عملیات استشهادی با عنوان «عملیات انتحاری» یاد کرده و اتهام «تروریست» را متوجه مسلمانان می‌کنند.</p> <p>از این‌رو بررسی فقهی و حقوقی این‌دو موضوع و بازکاوی آن از نگاه فقه و حقوق در مسیر درک صحیح، ضروری به نظر می‌رسد.</p> <p>این پژوهش در آغاز به معناشناسی واژه‌های «ترور» و «عملیات استشهادی» در فرهنگنامه‌ها علوم سیاسی و فرهنگ لغات عربی و بازخوانی مفاهیم مشابه و مرزبندی آنها با لغات قریب المعنی پرداخته و آن‌گاه پیشینه این مباحث در صدر اسلام را به بحث نشسته است .</p> <p>در بررسی فقهی، ادله عامه و خاصه از آیات، روایات، ادله عقلی، فروع فقهی، فتاوی فقیهان قابل استناد در رد «ترور» و جواز «عملیات استشهادی» به طور جداگانه، ارائه شده است.</p> <p>در پایان هر بخش، مواد حقوقی مختلفی از حقوق بشر از دیدگاه اسلام و غرب به منظور اثبات مدعی، مورد بررسی قرار گرفته است، تا حصول نتیجه نهایی را به صواب نزدیک‌تر کند</p>	
کلید واژه:	امضای استاد راهنما:
۱. ترور	
۲. فتک	
۳. عملیات استشهادی	
۴. عملیات انتحاری	تاریخ:
۵. دفاع مشروع	

فهرست

۱	مقدمه:
۱	۱. تعریف و تبیین موضوع
۲	۲. پیشینه پژوهش:
۳	۳. جنبه‌های نوآوری پژوهش:
۴	۴. سئوال‌های اساسی پژوهش:
۴	۵. فرضیه‌های پژوهش:
۴	۶. ضرورت موضوع:
۵	۷. روش پژوهش:
۶	۸. ساختار پژوهش:
۶	۱-۸. معناشناسی لغوی و اصطلاحی واژه‌ها شامل:
۶	۲-۸. ترور از منظر فقهی و حقوقی
۶	۳-۸. عملیات استشهادی از منظر فقه و حقوق
۷	۹. محدودیت‌های پژوهش:
۹	فصل اول: معناشناسی واژه‌ها
۹	ترور
۹	معنای لغوی ترور
۱۰	معنای اصطلاحی ترور
۱۲	تقسیمات ترور به لحاظ موقعیت
۱۲	تروریسم بین‌الملل
۱۲	تروریسم داخلی
۱۲	مفاهیم مشابه ترور در زبان عرب:
۱۲	فتک
۱۲	معنای لغوی فتک در ادبیات قدیم:
۱۳	معنای لغوی فتک در ادبیات جدید:
۱۴	مقایسه ترور و فتک:
۱۴	اغتيال:

۱۴	معنای لغوی اغتیال در ادبیات قدیم:
۱۵	معنای لغوی اغتیال در ادبیات جدید:
۱۵	معنای اصطلاحی اغتیال:
۱۶	فرق فتک و اغتیال:
۱۶	مقایسه ترور و اغتیال:
۱۶	ارهاب
۱۶	معنای لغوی ارهاب و مشتقات آن در ادبیات قدیم:
۱۷	معنای لغوی ارهاب و مشتقات آن در ادبیات جدید:
۱۸	بغی
۱۸	معنای لغوی بغی:
۱۸	معنای اصطلاحی بغی:
۱۹	تقسیم باغیان
۱۹	محارب
۱۹	معنای لغوی محارب:
۲۰	معنای اصطلاحی محارب
۲۲	تعریف محارب در قانون:
۲۲	مقایسه ترور و محاربه
۲۳	تفاوت محارب و باغی
۲۴	اغاره
۲۴	معنای لغوی
۲۴	معنای اصطلاحی اغاره:
۲۵	مقایسه ترور با اغاره
۲۵	غدر
۲۵	معنای لغوی
۲۵	معنای اصطلاحی
۲۵	جهاد
۲۶	معنای لغوی جهاد:
۲۶	معنای اصطلاحی جهاد:
۲۷	فرق تروریسم و جهاد:
۲۸	دفاع

۲۸	معنای لغوی دفاع:
۲۹	معنای اصطلاحی دفاع:
۲۹	دفاع مشروع:
۳۰	جهاد دفاعی:
۳۱	فرق جهاد دفاعی با دفاع مشروع:
۳۱	استشهاد:
۳۱	معنای لغوی استشهاد:
۳۲	عملیات استشهادی و معنای اصطلاحی عامّ و خاصّ:
۳۳	مقایسه عملیات شهادت طلبانه با ترور:
۳۴	شهید:
۳۴	معنای لغوی شهید:
۳۴	معنای اصطلاحی شهید:
۳۴	معنای اصطلاحی شهید در لسان فقهای شیعه:
۳۶	شهید از دیدگاه حنفیه:
۳۶	شهید از دیدگاه مالکیه:
۳۶	شهید در فقه شافعی:
۳۶	شهید در فقه حنبلی:
۳۷	انواع شهید:
۴۰	کشته شدگان ترور، تظاهرات، مانورهای نظامی، بمباران شهرها:
۴۰	کشته شدگان در مانورهای نظامی:
۴۰	کشته شدن در راه حفظ اموال و ناموس:
۴۱	کشته شدگان در تظاهرات:
۴۱	کشته شدگان ترور و بمبارانها:
۴۱	سربازان کشته شده در یادگانها:
۴۱	علّت نامگذاری شهید:
۴۱	انتحار:
۴۱	معنای لغوی انتحار:
۴۲	معنای اصطلاحی انتحار:
۴۲	تفاوت عملیات استشهادی با عملیات انتحاری:
۴۳	مقایسه عملیات انتحاری با ترور:

فقہ	۴۴
معنای لغوی فقہ:	۴۴
فقہ در لسان قرآن و روایات:	۴۴
معنای اصطلاحی فقہ:	۴۵
فقہ سیاسی	۴۶
<hr/>	
۲. بخش دوم: ترور از منظر فقہ و حقوق	۴۹

فصل اول: پیشینه تروریسم در صدر اسلام :	۴۹
۱. کشتن ترورگونه سعدبن عبادہ	۴۹
۲. واقعه تروریستی لیلۃ المبیت	۵۰
۳. طرح ترور علی (علیه السلام) در ماجرای جمع آوری قرآن	۵۰
۴. پیشگویی ترور علی (علیه السلام)	۵۱
۵. موضعگیری علی (علیه السلام) در برابر تهدید به ترور	۵۱
۶. ترور علی (علیه السلام) توسط ابن ملجم	۵۲
۷. نقشه ترور امام حسن (علیه السلام) توسط یاران بیوفای او	۵۲
۸. امامان شیعه قربانی تروریست	۵۴
۹. ترور امام رضا (علیه السلام)	۵۵
فصل دوم: آیات مرتبط با موضوع ترور از نگاه مفسران:	۵۵
فصل سوم: تبیین موضوع و تفکیک انواع ترور	۶۳
نوع اول: ترورهای سیاسی مقرون به قتل	۶۳
ادله عامه:	۶۳
آیات:	۶۳
ادله خاصه (روایات)	۶۴
روایات فتک:	۶۴
اغتيال	۶۹
۳. بغی	۷۰
۴. غدر	۷۱
روایات غدر	۷۱
فتاوی فقیهان در باره غدر	۷۱

۷۲ نوع دوم: ترورهای سیاسی غیرمقرون به قتل
۷۳ دلیل اول: آیات تبییت
۷۵ دلیل دوم:
۷۵ نوع سوم: ترورهای غیرسیاسی غیرمقرون به قتل
۷۶ دلیل اول منع: دسته اول روایات محاربه:
۷۷ دلیل دوم منع: دسته دوم روایات محاربه:
۷۸ دلیل سوم منع: دسته سوم روایات محاربه:
۸۰ نوع چهارم: ترورهای غیرسیاسی همراه با قتل
۸۰ دلیل اول: ادله عامه منع از هر نوع قتل
۸۰ دلیل دوم: اطلاق برخی از روایات فتک
۸۰ دلیل سوم: اطلاق روایت اول
۸۰ دلیل چهارم: دسته اول روایات محاربه
۸۱ دلیل پنجم: اطلاق ادله عدل
۸۱ پرسش و پاسخ
۸۱ چرایی وقوع برخی از ترورها در تاریخ اسلام
۸۶ چرایی صدور حکم اعدام سلمان رشدی
۸۹ قبح ذاتی کشتن غافلگیرانه و نبود آن
۹۱ ترور در آرای فقیهان:
۹۲ ترور از منظر حقوق بشر و اسناد بین المللی
۹۲ ترور از منظر حقوق بشر
۹۳ ترور و اسناد بین المللی
۹۳ قطعنامه‌های شورای امنیت ملل متحد، به ویژه قطعنامه ۱۳۷۳
۹۴ قطعنامه شماره ۱۳۷۳
۹۵ اسناد حقوقی منطقه‌ای مقابله با تروریسم
۹۶ مقایسه دیدگاه فقه و حقوق در مورد ترور
۹۶ توسل به زور و اقدامات خشونت‌آمیز
۹۷ ایجاد رعب و وحشت بین مردم از نگاه فقه و حقوق:
۹۸ همگرایی فقه و حقوق در حوزه قانون
۹۸ همگرایی فقه و حقوق در مبارزه با مصادیق ترور
۹۸ ناامن کردن راه‌ها و اقدام بر ضد وسایل ارتباطی

- ۹۹ ترور سران دولت‌ها، مأموران دیپلماتیک
- ۹۹ آدم‌ربایی و گروگان‌گیری

فصل سوم: عملیات استشهادی از منظر فقه و حقوق ۱۰۱

- ۱۰۱ گفتار اول: تبیین موضوع شهادت طلبی
- ۱۰۱ گفتار دوم: مطلوبیت شهادت طلبی
- ۱۰۲ دسته اول: ارزش شهید و شهادت
- ۱۰۲ ارزش شهید و شهادت در قرآن:
- ۱۰۳ ارزش شهید و شهادت در روایات
- ۱۰۵ دسته دوم: ارزش شهادت طلبی
- ۱۰۵ ارزش شهادت طلبی در منابع شیعی
- ۱۰۵ ارزش شهادت طلبی از دیدگاه علی (علیه السلام)
- ۱۰۷ روایات مبین علاقه اولیای الهی به شهادت
- ۱۰۷ ارزش شهادت طلبی در منابع اهل تسنن
- ۱۰۹ گفتار سوم: پیشینه شهادت و شهادت طلبی
- ۱۰۹ آیات
- ۱۱۰ غیر آیات
- ۱۱۰ مورد اول: غلام شهادت طلب
- ۱۱۲ مورد دوم: شهادت طلبی علی (علیه السلام) در لیلۃ المیّت
- ۱۱۳ مورد سوم: اولین شهید مسلمین در بدر
- ۱۱۴ مورد چهارم: اولین شهید در راه دین از اهل بیت:
- ۱۱۵ مورد پنجم: اولین شهید زن در امت اسلامی
- ۱۱۶ آراء در عملیات استشهادی
- ۱۱۷ نظریه اول: دیدگاه موافقین :
- ۱۱۷ ادله موافقین عملیات شهادت طلبانه
- ۱۱۷ آیات:
- ۱۱۷ آیه اول: آیه اعداد
- ۱۲۴ آیه دوم: آیه نفر برای جهاد
- ۱۲۷ آیه سوم: آیه اذن قتال

۱۳۰	آیه چهارم: آیه اشتراء
۱۳۲	آیه پنجم: آیه دفع
۱۳۴	آیه ششم: آیه تخلف از جهاد در معیت رسول الله
۱۳۶	روایات
۱۳۷	دسته اول: روایات مبین فضیلت جهاد
۱۴۰	دسته دوم: روایات دفاع
۱۴۲	دسته سوم: روایات مقابله با لُصّ محارب

۱۴۵	. دسته چهارم: روایات مبین علاقه اولیای الهی به شهادت
۱۴۸	دلیل عقلی و فطرت:
۱۴۸	دلیل اول: عقلانی بودن دفاع
۱۴۹	دلیل دوم: فطری بودن دفاع
۱۵۲	دلیل سوم: رجحان دفاع بر حفظ نَفْس
۱۵۵	آراء فقیهان معاصر شیعه و اهل سنت در باره عملیات استشهدی:
۱۵۵	دسته اول: پذیرش و تأیید عملیات استشهدی بر اساس ادله جهاد
۱۶۷	پذیرش و تأیید عملیات استشهدی بر اساس ادله دفاع
۱۷۲	پذیرش و تأیید عملیات استشهدی بر اساس دلیل عقلی
۱۷۳	پذیرش و تأیید عملیات استشهدی بر اساس ادله مقابله با لُصّ محارب (دزد مسلح)
۱۷۴	پذیرش و تأیید عملیات استشهدی بر اساس جمع بین ادله جهاد و دفاع با ادله حفظ نَفْس
۱۷۵	پذیرش و تأیید عملیات استشهدی بر اساس انحصار طریق در حفظ اسلام و مسلمین
۱۷۹	جواز عملیات استشهدی حکم اولی یا ثانوی؟
۱۸۱	فروع فقهی قابل استناد بر جواز عملیات استشهدی
۱۸۱	۱- جواز استفاده از هر ابزار پیروزی آفرین
۱۸۳	۲. رجحان شهادت بر اسارت
۱۸۴	۳. جوب جهاد دفاعی در هر وضعیتی و به هر کیفیت
۱۸۷	۴. لزوم استقامت در میدان جنگ
۱۹۰	۵. جواز حمله به قلب لشکر دشمن
۱۹۳	۶. تترّس
۱۹۶	جواز کشتن تَرَس در صورت انحصار راه برای حفظ و نگهداری نیروهای خودی و دفع دشمن
۱۹۹	دفاع از سرزمین‌های اسلامی

۲۰۰	دفاع از سرزمین اسلامی در فتاوی‌ای فقهی
۲۰۱	سیره عملی فقیهان در دفاع از سرزمین‌های اسلامی
۲۰۲	میرزای قمی
۲۰۳	شیخ عبدالله مازندرانی، سید اسماعیل صدر، شیخ الشریعۀ اصفهانی و آخوند خراسانی
۲۰۴	ابلاغیۀ جمع‌آوری نیرو برای مقابله با دشمن متجاوز
۲۰۷	شرایط عملیات شهادت‌طلبانه
۲۰۷	شرط اول: وجود ضرورت در اجرای عملیات شهادت‌طلبانه
۲۰۸	قاعده ضرورت و عملیات استشهدی
۲۱۰	شرط دوم: مشروط بودن تشخیص ضرورت به رأی حاکم اسلامی
۲۱۳	شرط سوم: قصد ضربه زدن به دشمن و عدم قصد خودکشی
۲۱۴	موانع احتمالی جواز عملیات استشهدی
۲۱۴	موهون بودن عملیات استشهدی
۲۱۴	آراء فقیهان در موضوع وهن:
۲۲۰	پاسخ به شبهات مربوطه
۲۲۰	شبهه اول: شرکت زنان در عملیات استشهدی
۲۲۳	شبهه دوم: کشته شدن انسانهای بی‌گناه در عملیات استشهدی
۲۳۱	ادله مخالفین:
۲۳۱	انتحاری بودن عملیات استشهدی
۲۳۲	آیات
۲۳۳	روایات
۲۳۵	قاعده لاضرر
۲۳۷	پاسخ ادله مخالفین:
۲۳۷	آراء فقیهان در باره تفاوت ماهوی عملیات استشهدی و عملیات انتحاری
۲۳۷	آراء فقیهان شیعه:
۲۳۹	آراء علمای اهل سنت:
۲۴۰	عملیات استشهدی و حقوق بشر
۲۴۱	عملیات استشهدی و منشور ملل متحد
۲۴۴	نسبت میان ماده ۵۱ منشور با سایر مواد
۲۴۴	پیشینه و روند ضابطه مند شدن دفاع مشروع
۲۴۶	آسیب‌شناسی

خاتمه: نتایج: ۲۵۰

نتایج مربوط به فصل معاشناسی ۲۵۰

نتایج مربوط به فصل ترور ۲۵۰

نتایج مربوط به فصل عملیات استشهادی ۲۵۲

پیوستها ۲۵۵

منابع ۲۶۲

مقدمه:

۱. تعریف و تبیین موضوع

ترور و عملیات شهادت طلبانه دو اقدامی است که در توسل به زور و اقدامات خشونت آمیز مشابه یکدیگرند. ترور به آن گونه توسل به زور و اقدامات خشونت آمیزی گفته می شود که رعب آور و وحشت آفرین و فاقد پشتوانه قانونی باشد و در اکثر موارد با اهداف سیاسی است.

ولی «عملیات شهادت طلبانه» به عملیاتی گفته می شود که شخصی با قصد تقرّب به خدا و یقین به شهید شدن و با هدف ضربه زدن به دشمن مهاجم، و دفاع از مال، جان، عزّت، کیان اسلام و مرزهای جغرافیایی آن را انجام می دهد.

تبیین موضوع بر اساس روش فقهی استدلالی یعنی تحصیل علم به احکام شرعی از مسیر ادله تفصیلی آن و مواد حقوق بشر خواهد بود.

این دو اقدام امروزه، با شیوه های متفاوت در کشورهای مختلف وجود دارد. در این رساله، تلاش خواهد شد زوایای مختلف این مسئله با استناد به مبانی دینی و روش فقهی و حقوقی تبیین گردیده و مرزبندی آن با یکدیگر و عملیات انتحاری مورد سنجش و ارزیابی قرار گیرد.

با تفکیک «عملیات استشهادی» یا از منظر حقوقی آن «دفاع مشروع» از عملیات انتحاری و تروریستی، و تبیین حدود و ثغور بین آن دو، مشروعیت شهادت طلبی و نامشروع بودن ترور در آیات، روایات، سیره معصومان و لسان فقیهان و حقوقدانان مورد سنجش و ارزیابی قرار خواهد گرفت

۲. پیشینه پژوهش :

تلاش‌هایی که تاکنون در این زمینه صورت گرفته، بیشتر واجد ارزشهای خبری، سیاسی و عمدتاً نظامی و در قالب‌های مطبوعاتی و رسانه‌ای است (اخبار، مقاله، گفتگو، میزگرد) که از زاویه نگاه سیاستمداران، دولتمردان، فرماندهان نظامی و... می‌باشد و به ترتیب در باره موضوع ترور، عناوینی نظیر: (ترور شخصیت‌ها و بازتاب‌های آن، اهداف، ریشه‌ها، انواع ترور، ضرورت مقابله با آن، گروه‌های تروریستی، حامیان تروریسم و...) بسیار بررسی شده است، ولی در زمینه فقهی و حقوقی، فقیهان و حقوقدانان کمتر به بحث نشست‌اند.

در باره «شهادت طلبی» عناوینی نظیر فضیلت شهادت طلبی و جهاد، اهداف و انگیزه‌های شهادت طلبی، نهضت استشهاد، تفکر مهدوی و استشهاد، و عملیات شهادت طلبانه به عنوان آخرین راهکار و راه حل دفاعی، محکوم نمودن عملیات استشهادی با ادعای انتحاری بودن این- عملیات، و.. بررسی شده است

از زاویه حقوقی تلاشهایی در زمینه دفاع مشروع و ابعاد و مصادیق آن، صورت گرفته است
آثاری که در باره موضوع رساله؛ به رشته تحریر درآمده است عبارتند از :

۱. مبانی فقهی عملیات شهادت طلبانه از سید جواد ورعی،
۲. دفاع مشروع، ترور و عملیات شهادت طلبانه در مذهب شیعه از داوود فیرحی،
۳. مبانی فقهی عملیات استشهادی از دیدگاه شیعه و اهل سنت از امیر ملاً محمد علی،

۴. عملیات شهادت طلبانه در فقه اسلامی، از عبدالاحد حنیفی،

۳. جنبه‌های نوآوری پژوهش:

این پژوهش در مقایسه با کتاب فقهی پژوهشگر ارجمند امیرملا محمدعلی (مبانی فقهی عملیات استشهادی از دیدگاه شیعه و اهل سنت) که ظاهراً جامع‌ترین پژوهش موجود در این زمینه می‌باشد نوآوری‌های زیر را دارا می‌باشد.

۱-۳. طرح مباحث مربوط به ترور (معناشناسی واژه‌های مرتبط با این بحث و مقایسه بین برخی از واژه‌ها، پیشینه‌شناسی، آیات مرتبط با موضوع ترور از نگاه مفسران، تقسیم‌بندی ترور به سیاسی و غیرسیاسی و تقسیم هر کدام به ترور منجر به قتل و غیرمنجر به قتل، ادله هر قسم از ترور، ترور از منظر حقوق بشر، ترور و اسناد بین‌المللی، قطعنامه‌های شورای امنیت ملل متحد، به‌ویژه قطعنامه ۱۳۷۳، و... پرسش و پاسخ ویژه بحث)،

۲-۳. دسته‌بندی دیدگاه فقیهان معاصر شیعه و اهل سنت در باره عملیات استشهادی برای حصول به مبانی فقهی فقیهان در این موضوع، ارائه استفتائات جدید، دسته‌بندی روایات دلالت‌کننده برای ارائه تنوع مبانی روایی در باره بحث، استفاده از فروع فقهی دیگری برای اثبات مدعایمانند «جواز استفاده از هر ابزار پیروزی آفرین» و «رجحان شهادت بر اسارت»، پیکربندی بحث بر اساس شیوه (طرح آراء موافق و مخالف سپس طرح ادله مقتضی جواز، بررسی موانع احتمالی عملیات استشهادی و شرایط عملیات استشهادی، وادله مخالفین) بررسی اولی یا ثانوی بودن حکم جواز عملیات استشهادی، قاعده ضرورت و عملیات استشهادی، دفاع از سرزمین اسلامی در فتاوی فقهی، سیره عملی فقیهان در دفاع از سرزمین‌های اسلامی، بررسی مسئول تشخیص این عملیات، پاسخگویی به شبهه موهون بودن عملیات استشهادی،

عملیات استشهادی و حقوق بشر، عملیات استشهادی و منشور ملل متحد، نسبت میان ماده

۵۱ منشور با سایر مواد، پیشینه و روند ضابطه‌مندشدن دفاع مشروع

۴. سئوال‌های اساسی پژوهش:

۱. مبانی مشروعیت، شرایط، محدودیت و قلمروی جواز عملیات استشهادی چیست؟

۲. مبانی عدم مشروعیت ترور چیست؟

۵. فرضیه‌های پژوهش:

۱. از منظر فقه عملیات شهادت طلبانه اقدامی دفاعی و جهادی است.

۲. از منظر فقه ترور عملی نامشروع بوده اگر چه قبح آن ذاتی نیست

۶. ضرورت موضوع:

در حال حاضر تروریسم یکی از اساسی‌ترین معضلات جامعه جهانی و خطرناک‌ترین تهدید علیه حقوق ملت‌ها و امنیت بین‌المللی است. موضوع یادشده مطلب قابل توجه‌ای است که حجم بالایی از نگرانی‌ها و دغدغه‌های ملت‌ها و مسئولان کشورهای اسلامی و حتی غیراسلامی را به خود اختصاص داده است.

امروزه، تلاش‌های گسترده‌ای برای تحریف و مترادف سازی واژه «تروریسم» با اسلام، - به‌ویژه اسلام با قرائت تشیع در سطح جهان در حال تحقق است و این در حالی است که به شهادت تاریخ؛ اسلام، به‌ویژه با قرائت یادشده، بزرگترین قربانی تروریسم بوده و امامان خود را در این راه از دست داده است.

برخی از تلاش‌ها عبارتند از:

۱. انتساب بسیاری از تحریکات تروریستی در سطح جهان به مسلمانان،

۲. معرفی برخی از کشورهای اسلامی به‌عنوان کانونهای تروریستی،

۳. تروریست‌جلوه‌دادن بسیاری از مبارزان مسلمان در بسیاری از فیلم‌ها،

۴. انتحاری جلوه دادن عملیات شهادت طلبانه در رسانه‌ها، فیلم‌ها و سایر آثار مکتوب. و از جهتی دیگر، امروزه یکی از مقاطع حسّاس تاریخ اسلام به‌شمار می‌رود؛ زیرا دشمنان عملاً وارد میدان شده و سرزمین‌های اسلامی را در معرض تاخت و تاز خود قرار داده‌اند. فلسطین، افغانستان و عراق نمونه‌های بارزی از این هجوم در دوران ماست. بدان دلیل که دشمنان از بیداری اسلامی و تسلط ملّت‌های مسلمان بر سرنوشت خود و گسترش اسلام و نفوذ و اقتدار مسلمانان در عرصه بین‌المللی به شدّت نگرانند. براین اساس، به‌صورت آشکارتر، مسلمانان را از هر مرام و مکتبی، تهدید کرده و به دنبال سیطره بر بلاد اسلامی و چپاول منابع و ثروت‌های آنان برآمده‌اند. و از اتّحاد و یکپارچگی آنان به شدّت در هراسند و مصمّم‌اند؛ تا به هر قیمت، مانع ظهور دوباره تمدّن اسلامی شوند.

شرایط جدید جهانی ایجاب می‌کند که مسلمانان به‌ویژه نسل جوان بیش از پیش با ظرفیّت‌های فقهی و حقوقی فراوانی که در مکتب و فرهنگ دینی آنان وجود دارد، و نیز با پیشینه پرافتخار خود آشنا شوند و از عزّت، شرافت و استقلال خود دفاع کنند..

خطری که امروزه جهان اسلام را تهدید می‌کند این است که به‌دلیل فقدان پردازش حقوقی و فقهی این دو واژه، دشمنان اسلام از یکسو با عنوان «دفاع مشروع» به هر کشوری حمله یا تهدید به حمله می‌کنند و از قابلیت‌های دفاعی آنان با عنوان ترور و عملیات انتحاری یاد می‌کنند و از سوی دیگر، توان دفاعی نهفته در بین مسلمانان آزاد نشده و مسلمانان در شکّ و تردید برای تلاش دفاعی قرار می‌گیرند از این رو، پردازش و تبیین حقوقی و فقهی این دو واژه و تفکیک آنها از «دفاع مشروع» و «عملیات انتحاری» و «القای در تهلکه» ضروری به‌نظر می‌رسد.

۷. روش پژوهش :

در این رساله از روش پژوهش عقلی و نقلی مباحث استفاده می‌شود

شیوه گردآوری مطالب، در بخش تبیین فقهی و حقوقی مباحث، عمدتاً کتابخانه‌ای است و از رایانه و اینترنت و نرم‌افزارهای اسلامی جدید نیز استفاده شده است،
کلّیه واژه‌های مرتبط با بحث در بخش واژه‌شناسی رساله تبیین و تعریف می‌شود سپس تحلیل مباحث، بر اساس الگوهای رایج پژوهشهای فقهی، با استفاده از دلایل فقهی (کتاب، سنت، اجماع، عقل) و اصول مدوّن حقوقی سنجش و ارزیابی شده است..

۸. ساختار پژوهش :

این پژوهش، در ۳ فصل پیکربندی خواهد شد.

۸-۱. معناشناسی لغوی و اصطلاحی واژه‌ها شامل:

ترور، فتک، اغتیل، اِرهاب، جهاد، فرق تروریسم و جهاد، دفاع، جهاد دفاعی، دفاع مشروع، استشهاد، عملیات استشهادی، شهید در لسان فقیهان شیعه و اهل تسنّن، انتحار، تفاوت عملیات استشهادی با عملیات انتحاری، فقه، فقه سیاسی

۸-۲. ترور از منظر فقهی و حقوقی

مباحث عمده این بخش عناوین زیر می‌باشد:

پیشینه تروریسم در صدر اسلام، ترور یک روش کشتن یا موضوعی مستقل، آیات منع ترور، آیات مرتبط با موضوع ترور از نگاه مفسران، روایات منع ترور (روایات فتک، محاربه، غدر، فتاوی فقیهان در باره غدر، پرسش و پاسخ، ترور از منظر حقوق بشر، ترور و اسناد بین المللی.

۸-۳. عملیات استشهادی از منظر فقه و حقوق

مباحث عمده این بخش عبارتند از: پیشینه شهادت طلبی، ارزش شهادت طلبی آیات مقتضی جواز عملیات استشهادی، روایات مقتضی جواز عملیات استشهادی در قالب دسته‌بندی، ادله عقلی و فطری مقتضی جواز عملیات استشهادی، بررسی موانع احتمالی، تحلیل و بررسی